

พุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*
BUDDHIST MANAGERIAL METHODS FOR THE PROPAGATION
OF BUDDHISM BY THE SANGHA IN LAM LUK KA DISTRICT,
PATHUM THANI PROVINCE

พระมหาคมน์ธนู ขิปปาภิญโญ

Phramaha Khomthanat Khippaphinyo

วัดลานนา ปทุมธานี

Wat Lanna, Pathum Thani

Corresponding Author E-mail: Kkmm177127@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และ 3. นำเสนอพุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 223 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.21) 2. ปัจจัยด้านการบริหารตามหลัก POCCC มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4 ส. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .740$) 3. พุทธวิธีบริหารจัดการที่เหมาะสมประกอบด้วย 5 ด้านหลัก คือ การวางแผนที่มีเป้าหมายชัดเจน การจัดองค์กรแบบเครือข่าย การสั่งการด้วยหลักธรรม การประสานงานด้วยระบบสื่อสารที่ต่อเนื่อง และการควบคุมกำกับติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนการประยุกต์หลักพุทธวิธีในการบริหารจัดการงานเผยแผ่ของคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธวิธีบริหารจัดการ; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; อำเภอลำลูกกา

Abstract

This research aimed to 1. examine the level of management in Buddhist propagation by the Sangha in Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province, 2. study the factors affecting the management of propagation, and 3. propose a Buddhist managerial approach suitable for the context of the local Sangha. A mixed-methods design was employed. The quantitative phase collected data from 223 monks and analyzed it using descriptive statistics frequency, percentage, mean, and standard deviation along with stepwise multiple regression analysis. The qualitative phase gathered data from nine key informants using content analysis.

The findings revealed that 1. the overall level of propagation management was high ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.21); 2. the POCCC administrative factors showed a positive correlation with the Four S's of Buddhist propagation at the .01 significance level ($r_{xy} = .740$); and 3. an appropriate Buddhist management model consisted of five key aspects: planning with clear goals, organizing through network-based structures, commanding based on Dhamma principles, coordinating through consistent communication systems, and controlling with effective supervision and follow-up. These findings demonstrated a systematic and sustainable application of Buddhist managerial principles in the propagation of Buddhism by the Sangha in Lam Luk Ka District.

Keywords: Buddhist Management; Buddhism Propagation; Lam Luk Ka District

บทนำ

กลุ่มุตรชาวพุทธควรหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทกันเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย เพื่อสืบทอด อายุพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงได้เข้าไปมีบทบาทในทุกชนชั้นในสังคมไม่ว่าจะเป็นประชาชนคนธรรมดา ข้าราชการ รวมไปถึงพระมหากษัตริย์ ซึ่งได้นำเอาหลักการทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต การบริหารงาน และการเมืองการปกครอง แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันที่สลับซับซ้อนนั้น มีองค์กรและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายนั้นได้เข้ามามีบทบาทและทำหน้าที่แทนพระสงฆ์และวัดจนทำให้บทบาทของพระสงฆ์และวัดที่มีต่อสังคมในปัจจุบัน

ลดน้อยลงไปไม่เหมือนในอดีตที่ให้ความสำคัญกับวัด เพราะวัด คือ สถานที่ประกอบศาสนกิจต่าง ๆ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งเป็นสถานศึกษา โรงพยาบาล การอาชีพ การพิจารณาตัดสินคดีความ การให้คำแนะนำสั่งสอนต่าง ๆ สร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจและตลอดจนเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรม ตลอดจนให้ความอุปถัมภ์และอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชนและประชาชนทั่วไปซึ่งความสัมพันธ์ในด้านการสร้างสรรค์ระหว่างพระสงฆ์ในปัจจุบันกับชาวบ้านนั้นได้ลดบทบาทน้อยลงไป ทุกวันตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ออกไปจากวัดตามสภาพความเหมาะสมของสภาพเศรษฐกิจ ในสภาวะปัจจุบัน ประกอบกับวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้รับเอาอารยธรรมตะวันตกมากขึ้น ทำให้บุคคลที่เคย เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดลดลงไปด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัด พระสงฆ์กับพุทธศาสนิกชนก็ ห่างกันออกไปโดยปริยาย ส่งผลให้โอกาสของพุทธศาสนิกชนที่จะได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาลดน้อยลง ซึ่งมีผลทำให้คุณธรรม จริยธรรมในสังคมเสื่อมลง ซึ่งหากสถานการณ์ยังคงดำเนินไปเรื่อย ๆ แบบที่เป็นอยู่อย่างนี้คงไม่ดีแน่ สักวันหนึ่งพระพุทธศาสนาอาจจะล้มหายตายจากไป จากประเทศไทยอาจเป็นไปได้

พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ได้อาศัยการทำหน้าที่ธำรงรักษาพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัทโดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ ด้วยการศึกษาพระธรรมวินัยและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี พร้อมทำหน้าที่อบรมแนวนาประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติตาม สืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง การเผยแผ่พุทธศาสนา เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์สาวกโดยตรง โดยใช้การเผยแผ่พุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ที่เหมาะสม งานเผยแผ่จึงได้ประสบผลสำเร็จขยายกว้างขวางเรื่อยมา เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคงส่งผลให้ประชาชนหันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก พระสงฆ์จึงเป็นแกนหลักของพุทธบริษัท 4 ได้รับการยกย่องว่ามีบทบาทด้านจิต การศึกษาแก่ชาวบ้านเป็นครูผู้สอนศีลธรรม ช่วยเหลือสังคม เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหา เผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ โดยการเป็นผู้แสดงธรรมปาฐกถาธรรมและ การประพฤติปฏิบัติธรรม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2566) ต่อมาบทบาทของพระสงฆ์ องค์การสงฆ์ลดลงไปตามลำดับ ที่เป็นเช่นนั้น เพราะ พระสงฆ์ คณะสงฆ์ยังทำการเผยแผ่ในลักษณะอนุรักษนิยมมากกว่าพระสงฆ์นักเทศน์ในรูปแบบเดิม ทำให้ธรรมะไม่น่าสนใจ คนรุ่นใหม่ไม่สนใจฟังธรรม (พระมหานงค์ อับไพ และหควณ ชูเพ็ญ, 2556) จำนวนคนที่เข้าหาพระสงฆ์เข้าหาวัดจึงน้อยลงไปด้วย

สภาพความก้าวหน้าของเทคโนโลยีของสังคมปัจจุบัน วิทยาการสมัยใหม่ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป พระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงความรู้ในสิ่งต่าง ๆ หรือศาสตร์ต่าง ๆ

เพื่อนำมาปรับใช้ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพการสั่งงานในระบบขององค์กรที่เป็นอยู่
ยังอยู่ในระบบเดิม ๆ ไม่ทันสมัย องค์กรสงฆ์ยังไม่นำวิทยาการใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์
ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ถูกตั้งข้อสังเกตว่า ไม่ทันโลก ไม่เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงของ
สังคมและปัญหาอันสลับซับซ้อนของสังคม เมื่อไปเทศน์หรือบรรยายในที่ใด การทำงาน
ไม่เป็นทีมงาน ขาดผู้นำในการทำงานเผยแผ่อย่างจริงจัง ไม่สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานไม่เป็นทีมงาน ขาดผู้นำในการทำงานเผยแผ่อย่างจริงจัง
อีกทั้ง การบริหารงานมีระบบโครงสร้างและการบริหารงานไม่ทันสมัยไม่มี การพัฒนา
ให้ทันสมัย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีน้อย การปรับแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงมีน้อย
การพัฒนาเพื่อรักษาทรัพยากรที่มีอยู่แล้วของประชาชนให้มั่นคงยิ่งขึ้น มีน้อย ประชาชนไม่พึง
พอใจในการให้บริการ ทำให้ศรัทธาลดน้อยลงจึงเข้าร่วมกิจกรรมน้อยลง การบริจาคลดลง
ต่อเนื่องคณะสงฆ์ ยังใช้วิธีการเผยแผ่ในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก เมื่อมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้น
คณะสงฆ์ยังคงแก้ปัญหาในลักษณะเฉพาะหน้า แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ไม่มีการบริหาร
จัดการที่ดี (พระครูสุสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ), 2558)

จากที่กล่าวมาข้างต้นด้วยเหตุผล ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา พุทธวิธีบริหารจัดการ
การเผยแผ่ ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีเพื่อนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับมา
พัฒนาและประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดกับคณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอ
ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา
จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ
(Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำนวน 504 รูป

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอ ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำนวน 223 รูป

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-Depth Interview) จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป วิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและ ถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่ เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์การถดถอย พหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีแบบ Stepwise เพื่อพยากรณ์ตัวแปร ตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไปส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการ การเผยแพร่ ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ พหุคูณ (Multiple Correlation)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักบริหาร POCCC ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของคณะสงฆ์ที่มีต่อระดับความคิดเห็นที่มีระดับการปฏิบัติการ พุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักบริหาร POCCC พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$, S.D.=0.21) และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของคณะสงฆ์ที่มีต่อระดับความคิดเห็นที่มีระดับการปฏิบัติการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.07)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ปัจจัยหลักบริหาร POCCC (X) กับปัจจัยวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4 ส. (Y) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน มีความสัมพันธ์ ($r_{xy}=.740$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ปัจจัยหลักบริหาร POCCC (X) ส่งผลต่อปัจจัยวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4 ส. เพราะเมื่อแยกปัจจัยแต่ละตัวออกมาวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า ปัจจัยตัวที่ 2 คือ การจัดการองค์กร (Organizing) มีค่าพยากรณ์ที่มี sig มากกว่า 0.05 คือ มีค่า .132 ซึ่งทำให้ไม่ส่งผลต่อปัจจัยวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4 ส. ร้อยละ 34.3 ส่วนอีกร้อยละ 65.7 จะเป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้อยู่ในชุดตัวแปรพยากรณ์จะเป็นอิทธิพลจากปัจจัยอื่น ๆ

ตารางที่ 1 ความเหมาะสมของสมการถดถอย

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.586 ^a	.343	.328	.09847

a. Predictors: (Constant), sum_e, sum_b, sum_a, sum_c, sum_d (X)

b. Dependent Variable: เทศนา 4 (Y)

จากตารางที่ 1 แสดงความเหมาะสมของสมการถดถอย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation: R) ได้รูปแบบมาทั้งหมด 1 รูปแบบ โดยขั้นตอนการวิเคราะห์คือ นำตัวแปรพยากรณ์เข้าไปในสมการทุกตัว ได้ค่า $R=.586$ ค่า $R^2=.343$ อธิบายได้ว่าชุดตัวแปรพยากรณ์ (X) สามารถพยากรณ์ตัวแปรตาม (Y) ได้ร้อยละ 34.3 ส่วนอีกร้อยละ 65.7 จะเป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้อยู่ในชุดตัวแปรพยากรณ์ เพราะเมื่อแยกตัวแปรอิสระออกมาทีละตัว อาจจะไม่ส่งผลทุกตัวจึงเกิดผลที่ผลน้อยกว่า 50 เปอร์เซนต์

3. นำเสนอพุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี

3.1 พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการวางแผน (Planning) คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีการวางแผนตามขั้นตอนอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำงานร่วมกันกับภาครัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนในพื้นที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ กำหนดเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจนจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุนให้ศึกษาในนักธรรม บาลี อุดมศึกษาและมีการส่งเสริมพระวิทยากร อีกอย่างในเขตอำเภอลำลูกกามีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในหลายวัดมีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ทำหน้าที่เข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.2 พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) เจ้าคณะอำเภอลำลูกกามีวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนา ทุกวันศุกร์-วันอาทิตย์และในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาเมืองการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจน ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เน้นความโปร่งใสในการเผยแผ่ธรรมะแก่ชุมชน พระนักเผยแผ่มีระบบการบริหารจัดการอย่างเป็นเอกภาพแต่ละวัดจัดไปตามความรู้ความเข้าใจของวัดนั้น ๆ วัดดำเนินการอยู่จะมีทีมเผยแผ่ แบ่งงานกันรับผิดชอบ แต่ละทีมจะเป็นเครือข่ายกันทำงานร่วมกัน

3.3 พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คณะสงฆ์มีการสั่งการโดยใช้หลักธรรมในลักษณะประชุมประจำเดือนการออกคำสั่งของคณะสงฆ์ยึดหลักธรรม เน้นการออกคำสั่งที่ส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันคำสั่งเผยแผ่มักเป็นลักษณะของทีมงาน พระสังฆาธิการ ดูแลศาสนบุคคลภายในวัด พระภิกษุ สามเณรให้มีความรู้ตามหลักพุทธศาสนาและมีวันธัมมัสสวนะ (วันพระ) หรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีความสามัคคีและความเสียสละ ทำให้เกิดกิจกรรมการเผยแผ่

3.4 พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการประสานงาน (Coordination) คณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา มีระบบติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนใช้ช่องทางประจำ เช่น กลุ่มไลน์ โทรศัพท์ มีการส่งเสริมการประสานงานระหว่างวัดในพื้นที่จัดประชุมระหว่างวัดต่าง ๆ ในอำเภอลำลูกกา มีการประชาสัมพันธ์ตามขั้นตอนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสดูแลเอาใจใส่ในเรื่องต่าง ๆ ของวัดและชุมชนมีกิจกรรมร่วมกับคณะสงฆ์โดยเริ่มต้นจากการฟังธรรมสมาทานศีลและมีกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี

3.5 พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการควบคุม (Controlling) มีการกำกับดูแลการวางแผน จัดรูปแบบ จัดตั้งพระสงฆ์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ประจำตำแหน่งให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกามีการกำกับดูแล เป็นการควบคุมสมาชิกภายใน

องค์การให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีการควบคุมประเมินผลเป็นระยะ และมีประชุมบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดให้รับทราบ ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนพิธีกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักบริหาร POCCC ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของคณะสงฆ์ที่มีต่อระดับความคิดเห็นที่มีระดับการปฏิบัติการ พุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักบริหาร POCCC พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$, $S.D.=0.21$) สอดคล้องกับพระมหาศรีพยัคฆ์ ปญญาโม และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรีมีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.96 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสมชาย อินทโชโต (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านรูปแบบของการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และน้อยที่สุดด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ปัจจัยหลักบริหาร POCCC (X) กับปัจจัยวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4 ส. (Y) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน มีความสัมพันธ์ ($r_{xy}=0.740$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดมหาเถรานุวัตร (ศรีณภิรมย์ กิตติธโร) และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพระนักเผยแผ่จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการบริหารจัดการสภาพระนักเผยแผ่ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) พบว่า มีค่า 0.946 ซึ่งแสดงว่า ปัจจัยที่ส่งผล คือ หลักการเทศนาวิธี 4 หน้าที่ของสภาพระนักเผยแผ่จังหวัดเพชรบุรี มีความสัมพันธ์กันและมีความสัมพันธ์กันในระดับมากและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีค่า 0.953

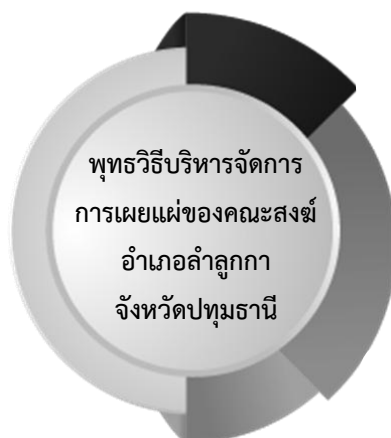
3. นำเสนอพุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี หลักบริหาร POCCC ประกอบด้วย 1. พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการวางแผน (Planning) คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีการวางแผนตามขั้นตอนอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำงานร่วมกันกับภาครัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนในพื้นที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ กำหนดเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจนจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุนให้ศึกษาในนักธรรม บาลี อุดมศึกษาและมีการส่งเสริมพระวิทยากร อีกอย่างในเขตอำเภอลำลูกกามีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในหลายวัด มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ทำหน้าที่เข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) เจ้าคณะอำเภอลำลูกกามีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนา ทุกวันศุกร์-วันอาทิตย์ และในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา มีองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจน ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เน้นความโปร่งใสในการเผยแผ่ธรรมะ แก่ชุมชน พระนักเผยแผ่มีระบบการบริหารจัดการอย่างเป็นเอกภาพแต่ละวัดจัดไปตามความรู้ความเข้าใจของวัดนั้น ๆ วัดดำเนินการอยู่จะมีทีมเผยแผ่ แบ่งงานกันรับผิดชอบ แต่ละทีมจะเป็นเครือข่ายกัน ทำงานร่วมกัน 3. พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คณะสงฆ์มีการสั่งการโดยใช้หลักธรรมในลักษณะประชุมประจำเดือนการออกคำสั่งของคณะสงฆ์ยึดหลักธรรม เน้นการออกคำสั่งที่ส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันคำสั่งเผยแผ่มักเป็นลักษณะของทีมงาน พระสังฆาธิการ ดูแลศาสนบุคคลภายในวัด พระภิกษุ สามเณร ให้มีความรู้ตามหลักพุทธศาสนาและมีวันธัมมัสสวนะ (วันพระ) หรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีความสามัคคีและความเสียสละ ทำให้เกิดกิจกรรมการเผยแผ่ 4. พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการประสานงาน (Coordination) คณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา มีระบบติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนใช้ช่องทางประจำ เช่น กลุ่มไลน์ โทรศัพท์ มีการส่งเสริมการประสานงานระหว่างวัดในพื้นที่จัดประชุมระหว่างวัดต่าง ๆ ในอำเภอลำลูกกา มีการประชาสัมพันธ์ตามขั้นตอนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสดูแลเอาใจใส่ในเรื่องต่าง ๆ ของวัด และชุมชนมีกิจกรรมร่วมกับคณะสงฆ์ โดยเริ่มต้นจากการฟังธรรม สมาทานศีลและมีกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี 5. พุทธวิธีบริหารจัดการ ด้านการควบคุม (Controlling) มีการกำกับดูแลการวางแผน จัดรูปแบบ จัดตั้งพระสงฆ์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ประจำตำแหน่งให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีการกำกับดูแล เป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์การให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีการควบคุมประเมินผลเป็นระยะ และมีประชุมบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดให้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนพิธีกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุธรรมธีรานุยุต

(ธีรศักดิ์ ธมมธีโร) และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การวางแผน มีการวางแผนและกลยุทธ์ที่ชัดเจน โดยกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน และกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของประชาชน การลงมือปฏิบัติ เลือกหัวข้อธรรมที่เหมาะสม เพื่อใช้ผู้มีเพื่อให้มีที่สามารถเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้จริง การตรวจสอบ รวบรวมข้อมูลจากหลากหลายช่องทางจะช่วยให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น การปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการให้เหมาะสม แผนการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับเป้าหมายและสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณี อินสมด้ว และคณะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการบริหารงานด้วยหลัก POCCC ของพนักงานฝ่ายบริหารงานปกครอง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานภายในกลุ่มมีคำสั่งแบ่งงาน อย่างชัดเจน และมีความสัมพันธ์กับงานทุกฝ่ายข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารงาน ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่าการดำเนินงานต้องมีการวางแผนการทำงาน การจัดองค์กร การสั่งการ ประสานงานและการควบคุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่สะท้อนให้เห็นแนวทางการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงพุทธวิธีของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยอาศัยหลักการบริหาร POCCC เป็นกรอบแนวคิดหลัก ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการอธิบายเชิงพรรณนาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการสรุปองค์ความรู้ที่เกิดจากการบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพให้เชื่อมโยงกันอย่างมีระบบ เพื่อสร้างแบบจำลองการบริหารจัดการเชิงพุทธที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1. พุทธวิธีการวางแผน (Planning) คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีการวางแผนตามขั้นตอน อย่างดี
2. พุทธวิธีการจัดการองค์กร (Organizing) เจ้าคณะอำเภอลำลูกกา มีวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นส่งเสริม การปฏิบัติวิปัสสนา
3. พุทธวิธีการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คณะสงฆ์มีการสั่งการโดยใช้หลัก ยึดหลักธรรม ให้มีความรู้ตามหลักพุทธศาสนา
4. พุทธวิธีการประสานงาน (Coordination) คณะสงฆ์อำเภอลำลูกกา มีระบบติดต่อสื่อสารที่ ชัดเจน ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกับคณะสงฆ์
5. พุทธวิธีการควบคุม (Controlling) คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีการกำกับดูแล เป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้เป็นองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำไปใช้ได้จริงดังนี้

พุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่ของคณะสงฆ์อำเภอลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Planning) คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา มีการวางแผนตามขั้นตอนอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำงานร่วมกันกับภาครัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนในพื้นที่ ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) เจ้าคณะอำเภอลำลูกกา มีวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนา ทุกวันศุกร์-วันอาทิตย์ และในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา มีองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่ชัดเจน ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คณะสงฆ์ มีการสั่งการโดยใช้หลักธรรมในลักษณะประชุมประจำเดือนการออกคำสั่งของ คณะสงฆ์

ยึดหลักธรรม เน้นการออกคำสั่งที่ส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันคำสั่งเผยแผ่มักเป็นลักษณะของทีมงาน ด้านการประสานงาน (Coordination) คณะสงฆ์อำเภอลำลูกกามีระบบติดต่อสื่อสารที่ชัดเจนใช้ช่องทางประจำ เช่น กลุ่มไลน์ โทรศัพท์ มีการส่งเสริมการประสานงานระหว่างวัดในพื้นที่จัดประชุมระหว่างวัดต่าง ๆ ด้านการควบคุม (Controlling) มีการกำกับดูแลการวางแผน จัดรูปแบบ จัดตั้งพระสงฆ์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ประจำตำแหน่งให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกามีการกำกับดูแล เป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา ควรมีนโยบายจัดตั้งกองงานเลขานุการเพื่อทำเอกสารและประสานงาน
2. คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา ควรมีนโยบายจัดเตรียมบันทึกประวัติพระสงฆ์และอบรมพระสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่ให้สามารถชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดง เหตุผลให้ชัดเจน
3. คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกา ควรมีนโยบาย อบรมพระสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่ให้สามารถสอนให้เห็นคุณค่าในการปฏิบัติธรรมหรือแนะนำบรรยายให้ซาบซึ้ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ในอำเภอลำลูกกามีการมอบหมายผู้รับผิดชอบด้านการเผยแผ่โดยตรง
2. คณะสงฆ์ควรมีระบบการประสานงานด้านการเผยแผ่อย่างเป็นทางการ รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพสูง
3. พระสงฆ์ควรฝึกอบรมพระสงฆ์ให้พร้อมในการสอนธรรมะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธวิธีบริหารจัดการการเผยแผ่เชิงกลยุทธ์ ของคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดปทุมธานี
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

- พระครูปลัดมหาเถรานุวัตร (ศรีณภิรมย์ กิตติธโร) และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพระนักเผยแผ่จังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(3), 86-95.
- พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ). (2558). รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี (คชภูมินิพนธ์พุทธศาสนตรศษภูมบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุธรรมธีรานุยุต (ธีรศักดิ์ ธมมธีโร) และคณะ. (2567). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(4), 53-64.
- พระมหานงค์ อับไพ และทวณ ชูเพ็ญ. (2556). การบริหารการเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของมหาเถรสมาคม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 39(1), 253-267.
- พระมหาศรีพยัคฆ์ ปญญาโคโม และคณะ. (2562). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 4(3), 36-54.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2566). สถานการณ์พุทธบริษัทในสังคมไทย : ศรัทธาวิปริตหรือวิกฤติศรัทธา. สืบค้น 1 กันยายน 2566, จาก <https://www.peace.mcu.ac.th/>
- พระอธิการสมชาย อินทโชโต. (2562). การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรุณี อินสมตัว และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารงานด้วยหลัก POCCC ของพนักงานฝ่ายบริหารงานปกครอง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.